

ЗЛОЧИННА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ : ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ

Братунова Вікторія Валентинівна
курсант 4-го курсу ФПФПКМ ОДУВС

Албул Сергій Володимирович
начальник кафедри
ОРД ФПФПКМ ОДУВС,
кандидат юридичних наук, доцент

Сучасні організовані злочинні угруповання характеризуються високою мобільністю й пристосовністю до процесів, що відбуваються у соціально-політичному й економічному житті суспільства, особливо в сфері виробництва, розподілу, у кредитно-фінансових, банківських системах. У теперішній час структура організованих злочинних формувань придбала багатоланковий характер, який забезпечує скритність їхньої організації й протиправних дій, що створює значні труднощі для оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у їх виявленні.

Організованим злочинним угрупованням притаманні відповідні особливості залежно від напрямів їх злочинної діяльності.

- *ОЗУ, що вчинюють крадіжки з квартир*, як правило складаються з осіб, раніше засуджених за аналогічні злочини, які мають злочинну «спеціалізацію» щодо проникнення до приміщень з вмілим подоланням перешкод (злам входних дверей та замків, пошкодження вікон та ролетів тощо). Під час підготування злочину такі угруповання активно застосовують розвідувальні та контррозвідувальні заходи – виявлення потенційних жертв, відслідкування відсутності власників у приміщеннях квартир, спостереження за сусідами, забезпечення безперешкодного проникнення до приміщень та відходу з місця злочину. Нерідко серед членів таких угруповань є представники установ з надання послуг населенню (будівельні роботи, виготовлення вікон, дверей тощо). Обов'язковою ознакою таких угруповань є наявність постійних місць збуту викрадених речей.

- *Етнічні ОЗУ у сфері незаконного обігу наркотиків.* Специфіка таких угруповань полягає у тому, що її лідерами та найактивнішими членами є представники однієї національності. Для них притаманне встановлення відвертих контактів лише з представниками «своїї» національності та ігнорування «чужаків». Представників інших національностей етнічні угруповання можуть залучати лише для виконання «чорнової роботи», пов'язаної з найбільшим ризиком. Так, етнічні злочинні угруповання використовують «чужих» для перевезення та безпосереднього збуту наркотиків, принизливо називаючи їх «ноги» [1, с. 631].

- *ОЗУ, що вчинюють розбійні напади на квартири.* Представники таких злочинних угруповань відрізняються зухвалістю та жорстокістю. Більшість представників таких угруповань раніше відбували покарання за вчинення корисливих та насильницьких злочинів. Злочини, вчинювані такими угрупованнями зазвичай швидкоплинні, пов'язані із застосуванням фізичного та психічного насильства. Злочинці нерідко використовують засоби маскування та зброю. Під час підготування злочину такі угруповання також завжди активно застосовують розвідувальні та контррозвідувальні заходи – виявлення потенційних жертв, спостереження за сусідами, забезпечення безперешкодного проникнення до приміщень та відходу з місця злочину.

- Спорідненими до розбійницьких є *бандитські угруповання*. Обов'язковою ознакою таких угруповань є їх озброєність, тому при оперативній розробці бандитських угруповань необхідно встановлювати й канали надходження зброї до злочинців. Як угрупованням, що вчинюють розбійні напади на квартири, так і бандитським угрупованням притаманні суворі ієрархічність та субординація у внутрішніх стосунках.

- *ОЗУ, що спеціалізуються на організації та вчиненні вбивств на замовлення.* Членами таких злочинних угруповань здебільшого є колишні співробітники силових структур, кадрові військовослужбовці, спортсмени, особи з числа тих, хто має досвід бойових дій. Нерідко до складу вказаних злочинних угруповань входять особи, раніше засуджені за вчинення насильницьких

злочинів. Організовані злочинні угруповання, що спеціалізуються на організації та вчиненні вбивств на замовлення, можуть «працювати» автономно, тобто не являти собою окрему ланку будь-якого іншого злочинного формування та виконувати замовлення різних «замовників». В іншому випадку, такі угруповання є структурною ланкою більш великого злочинного формування та забезпечувати силові акції, що сприяють безперешкодній злочинній діяльності всього угруповання (усунення конкурентів, свідків, працівників правоохоронних органів). Внутрішня структура таких угруповань складається з декількох окремих складових: безпосередніх виконавців вбивств; осіб, що забезпечують надходження зброї та вибухівки; осіб, що вчинюють розвідувальні та контррозвідувальні заходи (встановлення спостереження за жертвою, виявлення візуального спостереження з боку працівників оперативних підрозділів тощо); осіб, що забезпечують шляхи відходу для виконавців. Такі угруповання є найбільш законспірованими та мають декілька рівнів взаємодії «замовник – виконавець». У цьому ланцюгу можуть існувати як один посередник, так і розгорнута система посередників, що сприяє забезпеченню збереження у таємниці організації вбивства.

- *ОЗУ, що вчинюють незаконне заволодіння автотранспортними засобами.* Характерними рисами вказаних злочинних угруповань є наявність, крім безпосередніх виконавців, й спеціалізованих напрямів забезпечення злочинної діяльності – підшукування автотранспортних засобів, яким планується незаконно заволодіти; технічне забезпечення (функціонування гаражів-відстойників, станцій технічного обслуговування, місць для розукомплектування викраденого автотранспорту, його перефарбування та зміни номерів агрегатів тощо); встановлення корупційних зв'язків (підтримання неділових контактів з представниками ДАІ, що відповідають за реєстрацію та технічний огляд автотранспорту; митне оформлення автотранспорту); організація збуту викраденого автотранспорту.

- *ОЗУ, діяльність яких пов'язана з організацією та функціонуванням конвертаційних центрів.* Членами таких організованих злочинних угруповань є

особи переважно з вищою економічною та юридичною освітою. Вони мають певний досвід роботи у фінансових установах, обізнані у системі оподаткування, банківській справі тощо. Діяльність конвертаційних центрів пов'язана з укладенням великої кількості документальних носіїв, створенням фіктивних підприємств, так званих «фінансових ям». Оперативна розробка таких угруповань потребує встановлення всього ланцюгу зв'язків фінансових установ та банківських операцій – від оформлення первісних «угод» до самого факту отримання грошових коштів та ухилення від оподаткування.

- *ОЗУ, чия діяльність пов'язана з рейдерством.* Рейдерство (від англ. *raid*, набіг, або *raider*, грабіжник) можна визначити як дії, спрямовані на протиправне поглинання підприємств, захоплення керування активами або захоплення майнових комплексів юридичних осіб проти волі законних власників, що мають переважне положення в даному підприємстві, і/або його керівника, які здійснюються за допомогою шахрайських операцій, підробки документів, вимагання, силового захоплення підприємства без правових підстав. Захоплення бізнесу шляхом рейдерства називають «рейдерским захопленням» [2, с. 189]. Метою рейдерства є одержання юридичного й (або) фізичного контролю над майном, бізнесом проти волі власника. На сьогодні рейдерство, як кримінальне захоплення чи поглинання об'єктів власності, являє собою складний процес – низку різноманітних злочинних дій, які підпадають під ознаки багатьох злочинів – у сфері господарської діяльності, проти правосуддя, у сфері службової діяльності, проти власності, проти громадського порядку, проти життя та здоров'я особи тощо. Організовані злочинні угруповання, що вчинюють кримінальне захоплення чи поглинання об'єктів власності, мають сувору внутрішню ієрархію та розподіл ролей, виявлення та встановлення яких є обов'язковим під час оперативної розробки. Сфери кримінальної діяльності таких угруповань охоплюють виявлення потенційно вигідних об'єктів власності; укладення низки угод та договорів із власниками; створення умов щодо невиконання власниками майна умов договорів; забезпечення судових рішень на користь угруповання щодо вирішення спровокованого конфлікту; силове

захоплення об'єкту власності тощо. Обов'язковим тут є юридичне (нотаріальне, судове) та силове забезпечення захоплення або поглинання об'єкту власності.

За нашим переконанням, вищезазначені відомості стосовно окремих аспектів класифікації сучасних організованих злочинних угруповань залежно від їх злочинної спеціалізації є обов'язковими для врахування під час організації протидії їх злочинній діяльності.

Література:

1. Албул С.В. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та її значення у протидії злочинності // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. Вип. 55/ Редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; Відп. за вип. В.О. Туляков. – Одеса: Юрид. л-ра, 2010. – 712 с. – С. 628-633.
2. Албул С.В. Окремі аспекти оперативно-розшукової характеристики організованих злочинних угруповань // Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2011 р., м. Одеса). – Одеса: ОДУВС, 2011. – С. 188-189.